

ОБАВЕШТАЈНО-БЕЗБЕДНОСНИ СИСТЕМ
РЕПУБЛИКЕ ФРАНЦУСКЕ У БОРБИ ПРОТИВ
САВРЕМЕНОГ ТЕРОРИЗМА

Младен Љ. Бајагић*

Криминалистичко-полицијска академија у Београду

Различити видови политичког насиља и умрежени традиционални и савремени изазови и претње безбедности континуирано обележавају историју многих европских држава, па и Републике Француске. У широкој палети ових сложених видова и облика угрожавања националне безбедности посебно се истиче тероризам, како унутрашњи, тако и међународни, односно транснационални. Република Француска је готово цео век суочена са разарајућим последицама деловања терористичких организација различитих политичких (етничких, верских и др.) опредељења и циљева. Ради заштите виталних националних интереса и националне безбедности од тероризма и других претњи безбедности, Француска је дефинисала свеобухватну стратегију националне безбедности и, у оквиру ње, у ширим оквирима препознатљиву стратегију борбе против тероризма, која препознаје више субјеката система националне безбедности задужених за супротстављање и сузбијање тероризма. Поред осталог, један од најзначајнијих субјеката система националне безбедности Републике Француске је обавештајно-безбедносни систем, који чини више више саветодавних, координационих и надзорних тела и комитета, и обавештајних, контраобавештајних и безбедносних установа, са јасно разграниченим делокругом рада, савременом организацијом и другим битним одредницама и карактеристикама свог оперативног деловања. Овај рад посвећен је управо критичкој анализи француског обавештајно-безбедносног система, као првој линији одбране, односно очувању и унапређењу националне безбедности Републике Француске.

Кључне речи: *Република Француска, претње безбедности, тероризам, борба против тероризма, обавештајно-безбедносни систем*

* Проф. др Младен Бајагић ванредни је професор на Криминалистичко-полицијској академији у Београду. Овај рад је резултат реализовања научноистраживачког пројекта под називом *Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција*. Пројекат финансира Министарство просвете и науке Републике Србије (бр. 179045), а реализује Криминалистичко-полицијска академија у Београду (2011–2014). Руководилац пројекта је проф. др Саша Мијалковић..

Увод

Републику Француску, као и друге европске земље, одликује дуга историја борбе против унутрашњег насиља и терористичких аката од стране екстремних левичарских група (Директна акција/*Action Directe* и др.)¹ и регионалних сепаратистичких група, које су се залагале за независност или аутономију у Баскији, Бретањи, и Корзици.² Француски безбедносни миље у 20. веку посебно је карактерисао брутални осмогодишњи рат за независност Алжира од 1954. до 1962. године, препун масовног насиља над цивилима и учесталих терористичких бомбашких напада. Током 1980-их година 20. века у Француској се развио нови облик терористичких активности – тзв. „детериторијализовани“ тероризам.³ У десетак напада у Паризу 1986. године на робне куће, возове, метро, као и јавне објекте, убијено је на десетине и рањено више стотина људи.⁴ До тада непозната група „Комитет за солидарност са Блиског истока“ преузео је одговорност за већину напада. Због тога је Француска хитно дефинисала нову стратегију превентивног деловања против тероризма, која је сматрана моделом на који се могу угледати и друге европске државе. Нови француски противтерористички приступ карактерисало је агресивно оперативно гоњење и уништавање терористичких организација и група на територији Француске, кроз напоре на успостављању блиске сарадње између специјализованих тужилаца за борбу против тероризма, правосудних органа, обавештајних агенција и полиције, и других субјеката система националне безбедности. Француску је 1995. године погодио нови масовни талас терористичких напада, укључујући и бомбашки напад на метро-станицу Сент Мишел (*Saint Michel*) у Паризу, када је погинуло десет, а рањено преко 150 људи. Француске власти су ове нападе приписале алжирској Исламској оружаном групи (*Groupes Islamiques Armés – GIA*). Иначе, од 1986. до 1996. године у Француској је извршено више од двадесет бомбашких терористичких напада, који су углавном приписани екстремним исламистичким групама. Најпознатији терористички акти или њихова припрема били су усмерени на неке виталне објекте (Ајфелов торањ 1994. године, покушај отмице авиона на аеродрому у Марсеју 1994. године, и америчке амбасаве у Паризу 2001. године) или објекте који су били у функцији значајних скупова и догађаја (Светско првенство у фудбалу 1998. године и Божићни сајам у Стразбуру 2000. године).⁵ Иако су припреме терориста за ове нападе већином откривене и спречене на време, где се посебно истиче противтерористичка акција француских безбедносних снага и ликвидација терориста-отмичара на аеродрому у Марсеју, тероризам је и даље остао један од најтежих безбедносних проблема Француске.

Почетком 21. века тероризам је прерастао у глобалну претњу безбедности, пре свега инспирисан екстремним панисламским фундаментализмом, па се и Францу-

¹ Ради се о тзв. „левичарском тероризму“; Упореди: Гађиновић, Р. *Тероризам у политичкој и правној теорији*, Београд, Медија центар „Одбрана“, 2011, стр. 79; White, Jonathan R., *Terrorism and Homeland Security* (fifth edition), Belmont: Thomson Wadsworth, 2006, pp. 217–219; Shapiro, Jeremy & Bénédicte, Suzan, The French Experience of Counter-Terrorism, In *Survival*, Vol. 45, No. 1, 2003, pp. 67–98.

² *Preempting Justice - Counterterrorism Laws and Procedures in France*. New York. Human Rights Watch, 2008.

³ Garapon, Antoine „Is There a French Advantage in the Fight Against Terrorism,“ *Analisis del Real Instituto (ARI)*, Issue 110/2005, September 1, 2005, El Cano Royal Institute, <http://www.realinstitutoelcano.org/analisis.807.asp> (accessed October 10, 2006).

⁴ Detaljnije u: Shapiro, Jeremy & Bénédicte, Suzan, *op. cit.*, p. 72.

⁵ *Ibid.*

ска нашла на удару глобалног екстремног исламизма, што је узроковало дефинисање нове француске стратегије борбе против тероризма. При томе је Француска развила истанчану и балансирану политику, уважавајући чињеницу да велики број њених грађана припада овом религијском миљеу, али и да је савремени тероризам све више под утицајем религијског екстремизма. Стога је њена стратегија дефинисана на два правца: промовисање ислама и исламских организација у Француској и активну борбу против радикалног исламизма. Пошто је глобализовани исламизам означен као стратешка претња националној и светској безбедности после 2001. године, Француска је прилагодила свој систем безбедности и обавештајно-безбедносни и правосудни систем ради јачања националних антитерористичких капацитета и побољшања међународне сарадње у глобалној борби против тероризма.⁶

Актуелна француска стратегија борбе против тероризма заснована је на принципима прагматичног одговора на различите терористичке акте, односно на превентивном деловању свих субјеката система националне безбедности, како би се сви терористички ентитети ставили под сталну контролу и притисак. Другачије речено, као одговор на претње међународног тероризма, Француска је дефинисала и усвојила превентивни приступ у борби против тероризма, који се одликује и офанзивним обавештајним радом, посебно кроз примену агентурног и техничког метода од стране француских обавештајно-безбедносних установа, као и обавештајне сарадње; строге кривично-правне мере ради откривања и уништавања терористичких мрежа у њиховом формирању,⁷ и ликвидације осумњичених за тероризам или оптужених за распиривање екстремизма и регрутовање нових чланова терористичких организација. Када је глобална борба против исламистичког тероризма постала међународни приоритет након напада на САД 11. септембра 2001, у Француској је био на снази најразвијенији модел борбе против унутрашњег и међународног тероризма у Европи, дефинисан већ више деценија.⁸ Модел обухвата чврст правни и политички оквир антитерористичких операција, строге законске одредбе о кажњавању терористичких активности, специјализоване истражне и кривично-правне мере, појачан обавештајни рад, успостављање посебног система истражних судија са специфичним овлашћењима у истрагама терористичких аката, поштрени систем истрага и притвора, и активна сарадњу свих субјеката система националне безбедности задужених за истраживање и борбу против тероризма.⁹ Законски оквир за борбу против тероризма у Француској чине закони од 9. септембра 1986. године, 10. јула 1991. године, 22 јула 1996, 15. новембра 2001. године, 18. марта 2003. године, као и закон из 2006. године.¹⁰ Закони су усвојени као одговор на активности међу-

⁶ Jason, Fisher W., *Militant Islamic Terrorism in Europe: Are France & United Kingdom legally Prepared for the Challenge?*, In *Washington University Global Studies Law Review*, 2007, Vol 6, No. 2, pp. 255–280.

⁷ Упоредити: *La loi sur la lutte antiterroriste* 2006; Rudie Neve, Lisette Vervoom, Frans Leeuw, Stefan Bogaerts, *First Inventory of Policy on Counterterrorism: Germany, France, Italy, Spain, the United Kingdom and the United States-research in progress*, Hague, WODC Library (Wetenschappelijk Onderzoeken Documentatiecentrum), 2006, p. 2.

⁸ *Ibid.*

⁹ Jason W. Fisher, *Militant Islamic Terrorism in Europe: Are France & United Kingdom legally Prepared for the Challenge?*, In *Washington University Global Studies Law Review*, 2007, Vol 6, No. 2, pp. 255–280.

¹⁰ Упоредити: Law No. 86–1020 of Sept. 9, 1986, *Journal Officiel de la République Française* [J. O.] [Official Gazette of France], Sept. 10, 1986, p. 10956; Law No. 91–646 of July 10, 1991, *Journal Officiel de la République Française* [J. O.] [Official Gazette of France], July 13, 1991, p. 9167; Law No. 96–647 of July 22, 1996, *Journal Officiel de la République Française* [J. O.] [Official Gazette of France], July 23, 1996, p. 11104; Law No. 2001–1062 of Nov. 15, 2001, Jo-

народних терористичких група у Алжиру 80-их година, као и напад Ал Каиде 11. септембра 2001. године у САД и Лондону и Мадриду 2004. године ради унапређења мера за превенцију тероризма.¹¹

Кључни услов за успешну борбу против тероризма јесте стална комуникација и пуна сарадња између обавештајних агенција и криминалистичких и судских органа. Обавештајне информације су неопходне и за детаљно истраживање мотива, намера и организационе структуре терористичких организација, њихово гоњење и припремање материјалних доказа о њиховим плановима и циљевима за сврхе судских процеса. С тим у вези, у Француској се сарадња између обавештајних и криминалистичких служби и правосудних органа остварује преко Јединице за координацију антитерористичких активности (*Unité de Coordination de lutte antiterroriste – UCLAT*) и 14. дивизије тужилаштва у Паризу (*14th Division of the Paris prosecution service – Parquet*).¹² Спајањем Дирекције за надзор територије (*Direction de la surveillance du territoire – DST*) и Централне дирекције за општа обавештења (*Direction centrale des renseignements généraux – DCRG*) настала је нова служба – Централна дирекција за унутрашње обавештавање (*Direction centrale du renseignement intérieur – DCRI*), која тренутно има централну улогу у борби против тероризма, кроз реализацију самосталних активности и блиску сарадњу са тужилаштвом и судским органима задуженим за борбу против тероризма. Поред надлежности за контраобавештајни рад и борбу против тероризма, DCRI има и специфичну кривичну надлежност, односно посебне истражне ингеренције у кривичном поступку, што је јединствен случај.¹³ Ове надлежности обезбеђују DCRI изузетну моћ унутар француског система националне безбедности, јер она фактички представља својеврстан „мост“ између обавештајног и криминалистичког рада и кривичне активности.¹⁴

Организација обавештајно-безбедносног система Републике Француске

Од свих европских држава Република Француска има можда и највише искуства у обавештајном и контраобавештајном супротстављању тероризму.¹⁵ На то указује савремен и веома моћан обавештајно-безбедносни систем, који има дугу традицију развоја.¹⁶ Основу његовог деловања представља политичко-правни систем Францу-

urnal Officiel de la République Française [J. O.] [Official Gazette of France], Nov. 16, 2001, p. 18215; Law No. 2003–239 of Mar. 18, 2003, Journal Officiel de la République Française [J. O.] [Official Gazette of France], Mar. 19, 2003, p. 4761; CODE PÉNAL [C. PÉN.] art. 421 (Fr.); CODE DE PROCÉDURE PÉNALE [C. PR. PÉN.] art. 706 (Fr.).

¹¹ O'Brien, K. A. *France*, in Von Hippel, K. (ed), *Europe Confronts Terrorism*, Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2005, pp. 20–25.

¹² Shaun, Gregory, *France and the war on terrorism*. In *Terrorism and Political Violence*, Vol. 15, Issue 1, 2003, pp. 124–147.

¹³ Garapon, Antoine, *The Oak and the Reed: Counter-Terrorism Mechanisms in France and the United States of America*, *Cardozo Law Review*, 2006, Vol. 27, No. 5, p. 2052; Shapiro, Jeremy & Bénédicte Suzan, *op. cit.*, p. 91.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Richard Wames. *France*. In Jackson B. A. (ed). *Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States: Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom*, Santa Monica, RAND Corporation, 2009, pp. 65–93.

¹⁶ О историјском развоју обавештајних активности на простору Француске види детаљније у: Бајагић, М. *Шпијунажа у XXI веку - савремени обавештајно-безбедносни системи*, Београд, Марсо, 2010.

ске, који је својеврсна комбинација председничког и парламентарног система. На челу државе је председник, који има и одређене прерогативе извршне власти, уз постојање парламентарног живота. Ипак, подела надлежности извршне власти између владе и председника ствара недоумице о томе ко стварно усмерава, координира и руководи обавештајно-безбедносним системом.¹⁷ Дилема остаје да ли се контрола и управљање овим системом остварује преко Комитета за националну одбрану и безбедност, на чијем челу је председник, или неким другим путем. Ипак, значајне иницијативе председника државе у овој области не треба доводити у сумњу.

На челу обавештајно-безбедносног система Републике Француске налази се мноштво саветодавних, координационих и надзорних тела и комитета. Дуги низ година најзначајније тело био је *Међуресорски комитет за обавештајно-безбедносне послове* (*Comité Interministériel du Renseignement – CIR*) основан Уредбом бр. 59–147 из 1959. године (*L'ordonnance n° 59–147 du 7 janvier 1959*). На основу ове Уредбе и Декрета бр. 89–258 из 1989. године (*Décret n°89–258 du 20 avril 1989*), CIR је био задужен за утврђивање националних смерница за деловање француског обавештајно-безбедносног система и координацију рада и сарадње свих чланица обавештајно-безбедносног система. CIR се састајао најмање једном годишње, њиме је председавао премијер, а чланови су били министри иностраних и унутрашњих послова, националне одбране, економије, финансије и буџете, индустрије, истраживања и телекомуникација, и директор Генералне дирекције за спољну безбедност (DGSE). Поред премијера, посебна овлашћења у погледу рада CIR имао је и секретар одбране, на основу Декрета бр. 78–78 од 25. јануара 1978 (*Décret n°78–78 du 25 janvier 1978*), којим су дефинисана овлашћења генералног секретара одбране у области координације националних обавештајних потенцијала. CIR је 2010. године прерастао у *Национални обавештајни савет* (*Conseil National du Renseignement – CNR*) на основу Декрета бр. 2009–1657 од 24. децембра 2009. године, који је преузео целокупну надлежност CIR.¹⁸ Као и у време рада CIR, новом Савету (CNR) по аутоматизму је подређен *Генерални секретаријат за одбрану и националну безбедност* (*Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale – SGDSN*), који је Декретом из 2009. године и Законом о војном планирању 2009–2114. године наследио *Генерални секретаријат за националну одбрану* (*Secretariat General de la Defense Nationale – SGDN*).¹⁹ SGDSN је орган састављен од професионалаца и функционера свих обавештајно-безбедносних установа, који свакодневно обављају функције координације и усмеравања рада свих субјеката обавештајно-безбедносног система.²⁰ Унутар SGDSN делују: 1/ *Дирекција за општу управу* (*Service de l'administration générale*) 2/ *Дирекција за међународне и стратешке послове и тех-*

¹⁷ Исто, *op. cit.*

¹⁸ Décret, Décret n° 2009–1657 du 24 décembre 2009 relatif au conseil de défense et de sécurité nationale et au secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale; LOI n° 2009–928 du 29 juillet 2009 relative à la programmation militaire pour les années 2009 à 2014 et portant diverses dispositions concernant la défense (1); Internet 27/01/2012, www.legifrance.gouv.fr/affich/Texte.do; jsessionid=4AFC2617FBD722FD44C2C1E5EA4 CEAA9.tpdjo05v_2?cidTexte=LEGITEXT000021542320&dateTexte=20120127.

¹⁹ Décret n°2009–1657 du 24 décembre 2009.

²⁰ Ibid.

нолоује (*direction des affaires internationales, stratégiques et technologiques*), унутар које делују: а/ поддирекција за међународне послове (*sous-direction Affaires internationales*), б/ поддирекција за контрапролиферацију, науку и технологију (*sous-direction Non-Prolifération, sciences et technologies*), и в/ поддирекција за извоз војне опреме (*sous-direction Exportations des matériels de guerre*). Дирекција се бави стратешким пословима у међународним оквирима и изградом извештаја о дешавањима у иностранству од значаја за националну безбедност Француске; и З/ Дирекција за заштиту државе и безбедности (*direction de la protection et de la sécurité de l'Etat*), задужена за анализу претњи по националну безбедност Француске, израду стручних студија, и предлагање праваца активности обавештајно-безбедносног и целокупног система безбедности Француске, ради отклањања претњи безбедности за дужи период у оквиру које делују. У оквиру Дирекције делују: а/ поддирекција за прогнозирање и планирање безбедносне политике (*sous-direction Prospective et planification de sécurité*), б/ поддирекција за заштиту тајни (*sous-direction Protection du secret*), в/ Међуресорна група за безбедност ваздухоплова (*mission interministérielle de sûreté aérienne*), г/ Група за истраживања и безбедност технологије (*mission Recherche et technologies de sécurité*), задужена за израду планова и контролу извоза осетљиве технологије и војне опреме, и д/ Канцеларија тајних докумената SGDSN (*bureau des documents classifiés du SGDSN*).²¹

У Француској делује и више специјализованих савета и комитета задужених за националну безбедност, обавештајно-безбедносни систем, тиме и борбу против тероризма и других претњи безбедности. У последњој деценији 20. века најзначајније тело био је Савет за унутрашњу безбедност (*Conseil de Sécurité Intérieure – CSI*), основан 1997. године²², којим је председавао премијер Француске, а стални чланови CSI су били министри унутрашњих послова, правде, одбране, спољних послова и финансија. У складу са Уредбом бр. 2002–890 од 15. маја 2002. (*Décret n°2002–890 du 15 mai 2002*), CSI је постао одговоран за дефинисање политике у области унутрашње безбедности, стални надзор њене реализације, утврђене стратегије безбедности, и утврђивање стратегије борбе против тероризма, дефинисање начина сарадње и деловања антитерористичке заједнице у Француској.²³ Крајем 2009. године већ поменути Декретом бр. 2009–1657 CSI је трансформисан у Савет за одбрану и националну безбедност (*Conseil de défense et de sécurité nationale – CDSN*), који има главну усмеравајућу, координирајућу и руководећу функцију над целокупним обавештајно-безбедносним системом Француске, а њиме председава председник Француске. Ова трансформација је последица настојања председника Николе Саркозија да отпочне са новом реформом обавештајно-безбедносног система која ће се темељити пре свега на искуствима обавештајне заједнице САД. Такође, уведена је и функција „националног обавештајног координатора“ (*coordonnateur national du renseignement*), коју тренутно обавља Бернард Бајолет (*Bernard Bajelet*), на

²¹ Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale, Internet 28/01.2012, www.sgdsn. gov. fr.

²² Décret n° 97–1052 du 18 novembre 1997, portant création du Conseil de sécurité intérieure, JO du 19 novembre 1997, Internet 28/01/2012, http://fr.wikipedia.org/wiki/Conseil_de_d%C3%A9fense_et_de_s%C3%A9curit%C3%A9_nationale.

²³ O'Brien, K. A., *op. cit.*

основу Декрета председника Француске,²⁴ а чија је дужност да усмерава и координира рад свих чланица француског обавештајно-безбедносног система и помаже им у остваривању међусобне сарадње.

За разлику од других западних земаља, у Француској не постоји развијен систем парламентарне контроле и надзора рада обавештајно-безбедносних установа, иако су чињени покушаји у том смеру.²⁵ Коначно, с обзиром на то да је једна од најугледнијих чланица ЕУ, Француска има обавезу и активне сарадње у области борбе против тероризма на европском нивоу. Зато она сарађује са државама чланицама ЕУ у свим антитерористичким телима ЕУ, од ТРЕВИ групе (*Terrorism, Radicalism, Extremism, and International Violence group*), све до Клуба Берн и његових антитерористичких група (*Groupe anti-terroriste – GAT*) које су основане након напада 11. септембра. После терористичких бомбашких напада у Мадриду 2004. године, Француска сарађује у овој области и са Здруженим ситуационим центром ЕУ за борбу против тероризма (*European Joint Situation Centre – SitCen*) под надлежношћу Генералног секретара Савета ЕУ и Високог представника за заједничку спољну и безбедносну политику (*haut représentant pour la politique étrangère et de sécurité commune – CFSP*).

Обавештајно-безбедносне установе у Француској делују у два министарства.²⁶

Унутар *Министарства националне одбране* делују: 1/ Генерална дирекција за спољну безбедност (*Direction Générale de la Sécurité Extérieure – DGSE*); 2/ Дирекција за обавештајне послове (*Direction du Renseignement Militaire – DRM*); 3/ Дирекција за заштиту и безбедност одбране (*Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense – DPSD*); 4/ Бригада за обавештајно и електронско ратовање (*Brigade de Renseignement et de Guerre Electronique – BRGE*); 5/ Централна служба за безбедност информационих система (*Service Central de la Sécurité des Systemes d'Informations – SCSSI*); и 6/ Међуминистарска служба за обезбеђење информационих система (*DISSI*).

У оквиру Министарства унутрашњих послова делује Национална полиција (*Police nationale*), одговорна директно Влади, а преко свог генералног директора министру унутрашњих послова. Национална полиција, односно *Генерална дирекција Националне полиције* (*Direction Générale de la Police nationale – DGPN*), састоји се из следећих дирекција: 1/ Дирекција националне полиције за администрацију (*Direction de l'administration de la police nationale – DAPN*); 2/ Дирекција националне полиције за оспособљавање (*Direction de la formation de police nationale – DFPN*); 3/ Централна дирекција судске полиције (*Direction centrale de la police judiciaire – DCPJ*); 4/ Централна дирекција јавне безбедности (*Direction centrale de la sécurité publique – DCSP*) 5/ Централна дирекција

²⁴ Décret du 13 juillet 2011 portant promotion, Internet 18/01/2012, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000024361369&dateTexte=>.

²⁵ Једна од запаженијих иницијатива је била пројект Пола Килеса (*Paul Quiles*) и Артура Печа (*Artur Pech*), за оснивање два радна тела парламента о контроли рада обавештајних и безбедносних установа. Међутим, иницијатива није имала значајнијег одјека у француском парламенту; Chalk, Peter & Rosenau, William, *Confronting the „Enemy Within“ - Security Intelligence, The Police, and Counterterrorism in Four Democracies*, Santa Monica, RAND Corporation, 2004, pp. 22–23.

²⁶ Purg, A. *Obveščevalne službe*, Ljubljana: Enotnost, 1995, str. 174,175; Defense and Foreign Affairs Handbook, 1994.

за унутрашње обавештавање (*Direction centrale du renseignement intérieur – DCRI*), настала спајањем Дирекције за надзор територије (DST) и Централне дирекције за општа обавештења (DCRG); 6/ Централна дирекција граничне полиције (*Direction centrale de la police aux frontières – DCPAF*); 7/ Генерална инспекција националне полиције (*Inspection générale de la police nationale – IPGN*); 8/ Централна дирекција за националну безбедност друштва (*Direction centrale des compagnies républicaines de sécurité – DCCRS*); 9/ Техничка полицијска служба за међународну сарадњу (*Service de coopération technique internationale de police – SCTIP*); 10/ Служба за заштиту значајних лица (*Service de protection des hautes personnalités – SPHP*); и 11/ Префектура полиције (*The Préfecture de Police*), надлежна за град Париз. У Француској делују и друге службе значајне за безбедност и обавештајни рад. При Министарству спољних послова делује *Центар за анализе и прогнозе* и *Национална комисија за безбедност информационих система* (*Commission nationale de contrôle des interceptions de sécurité – CNCIS*). Обавештајно-безбедносном систему припадају и *Национална жандармерија* (*la Gendarmerie Nationale*), падобранске јединице задужене за дубинска извиђања, „54. ескадрила за ваздушно осматрање“ (*54ème Escadron de Renseignement Air*), Легија странаца, итд. На плану супротстављања унутрашњем и међународном тероризму делују и следећа тела која обједињавају обавештајна сазнања везана за борбу против тероризма: 1/ *Јединица за координацију антитерористичких активности* (*Unité de Coordination de lutte antiterroriste – UCLAT*), 2/ *Међуминистарски комитет за борбу против тероризма* (*Comité Interministériel de Liaison Anti-Terroriste – CILAT*), као и Национални комитет за безбедност на нивоу Владе.²⁷ UCLAT је основана Министарским декретом 1984. године и делује унутар Канцеларије генералног директора Националне полиције. Одговорна је за координацију, олакшавање и усмеравање свих служби у борби против тероризма. Руководиоца и чланове UCLAT бира министар унутрашњих послова међу службеницима Министарства или другим државним службеницима који су стављени на располагање UCLAT.²⁸ UCLAT врши и свакодневне анализе и синтезе података о тероризму сарађујући са канцеларијом премијера, врши централизовану управу и дистрибуцију обавештајних информација везаних за тероризам које добија од DGSE, DCRI, Жандармерије и других служби безбедности и усмерава их према министарствима унутрашњих послова, одбране, економије, финансија и индустрије, тужилаштву и судским органима. Специфична сарадња је успостављена и са специјалном антитерористичком јединицом RAID (*извиђање/Resherche, подршка/Assistance, интервенција/Intervention, преговарање/ Dissuasion*).²⁹

²⁷ Исто, *op. cit.*; Упореди: List of intelligence agencies of France, Internet 14/09/2010, http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_intelligence_agencies_of_France, http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_intelligence_agencies_of_France.

²⁸ У оквиру UCLAT до 2005. године деловала је и Јединица за координацију истраживања и борбе против мафије (UCRAM), задужена за координацију и усмеравање акција полиције у борби против мафије, чије су ингеренције пренесене на судску полицију, јер борба против мафије постала је део укупне мисије у борби против организованог криминала; *Unité de Coordination de lutte antiterroriste UCLAT*, Internet, 08/01/2012; <http://www.sfhf.fr/index.php?post/2009/05/21/Cr%C3%A9ation-de-l-Unit%C3%A9-de-coordination-de-la-lutte-anti-terroriste>; Chalk, Peter & Rosenau, William, *op. cit.*, p. 21.

²⁹ France: Profiles on Counter-Terrorist Capacity, Council of Europe, Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER), June 2006, Internet 10/01/2012, [http://www.coe.int/t/dlapi/codexter/Source/country_profiles/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20France%20E.pdf](http://www.coe.int/t/dlapi/codexter/Source/country_profiles/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20France%20E.pdf), p. 4.

Чланови Међуминистарског комитета (CILAT) јесу: представници председника Републике и Канцеларије премијера, генерални секретар одбране, директори кабинета министара унутрашњих послова, одбране, спољних послова, правде, генерални директор Националне полиције, генерални директор DGSE и генерални директор Жандармерије. CILAT је задужен за међуресорну координацију антитерористичких напора и усмеравање свих националних активности у том смеру.³⁰

Обавештајно-безбедносне установе Министарства националне одбране

Генерална дирекција за спољну безбедност (Direction Générale de la Sécurité Extérieure – DGSE)

Генерална дирекција за спољну безбедност (DGSE) представља наследницу више француских обавештајних служби које су деловале од 1942. до 1946. године. Снаге Слободне Француске на челу са генералом Де Голом 1942. године су основале *Централни биро за информације и акције (Bureau Central de Renseign d'Action – BCRA)*, који је у новембру 1943. године премештен у Алжир под именом *Генерална дирекција специјалних служби (la Directio services spéciaux – DGSS)*. Све обавештајне мреже француског Покрета отпора су 6. новембра 1944. године обједињене у ову службу, која добија назив *Директорат за студије и истраживања (Direction Générale des Études et Recherches - DGER)*. Интеграција је подразумевала и неколико комунистичких мрежа, што није било у целости задовољавајуће решење у послератном окружењу. Због тога је Влада Четврте Републике 1946. године од дела DGER формирала Службу за спољно документовање и контрашпијунажу (*Service de Documentation Extérieur et de Contre-Espionage – SDECE*), потчињену премијеру.³¹ У време Пете Републике SDECE је деловала као стратешка обавештајна установа, која се посебно исказала у гушењу побуне у Алжиру. После афере Бен Барка (*Ben Barka*) 1962. године Де Гол је потчинио службу министру одбране.³² Декрет о оснивању Генералне дирекције за спољну безбедност (DGSE)³³ усвојен је 2. априла 1982. године, а нова служба преузима организационе, кадровске и материјалне потенцијале SDECE. DGSE је кадровски и технолошки модернизована, а највећа промена у делокругу према оснивачком декрету јесте забрана њеног деловања на територији Француске. И поред напора да се служба „демилитаризује“ и њен војни

³⁰ Borricand, J., France's responses to terrorism. In Higgins, R. & Maurice Flory (eds). *Terrorism and International Law*. London: Routledge, 1997, p. 153.

³¹ „Informations générales sur la DGSE“, DGSE. ORG non officiel site, Internet, 02/04/2002, www.dgse.org.

³² У време владавине Де Гола SDECE се истакла и на плану тајних операција. Де Гол је покренуо тајне операције у канадској покрајини Квебек, користећи се при том националистичким и сецесионистичким покретом, под именом „Помоћ и техничка сарадња“ и „Операција Асцот“. Агенти SDECE су у Квебеку подстакли развој и јачање сецесионистичког покрета.

³³ Décret no 82–306 du 2 avril 1982 portant création et fixant les attributions de la direction générale de la sécurité extérieure; Internet 12/01/2012, www.dgse.org/site_web/special_20ans/1982 duret php.

врх замени цивилима, то није у целости успело. Иако су 1980-их година војни руководиоци службе постепено замењивани цивилима, проценат цивила је тек 90-их година прешао половину (1993. године је порастао на 60%).

Садашња структура DGSE је резултат усвајања нове Уредбе о организацији DGSE из 2002. године.³⁴ Централа службе од 1992. године је у тврђави Ноис ле Сек (*Noise-le-Sec*), њене припаднике називају „барбузима“, којих само у централи има преко 3000 (350 стручњака за обавештајни и контраобавештајни рад), а остали су техничко и административно особље. Кадрови се регрутују из војске, жандармерије и других безбедносно-полицијских установа, који су распоређени у јединице по територијално-линијском принципу које задовољавају захтеве за спољним обавештајним радом, контраобавештајним активностима ради сопствене заштите, и организовањем тајних акција. DGSE је организована у пет дирекција за: *администрацију*,³⁵ *стратешке послове*, *обавештајна истраживања*, *техничка питања* и *операције*.

Дирекција за администрацију (*la Direction de l'Administration*) аналитичка је јединица DGSE у коју се сливају сви подаци из оперативних директората ради њихове процене, обједињавања и израде завршних обавештајних докумената (обавештајних анализа и студија). За највише државно руководство и остале субјекте француског обавештајно-безбедносног система свакодневно се израђују обавештајни извештаји. *Финансијска и кадровска служба*, поред послова који проистичу из назива ове организационе јединице, реализује послове и задатке у вези стручног усавршавања и школовања кадрова DGSE, које се обавља у централи службе и њеним базама: Центру за обуку резервног добровољачког састава падобранских јединица, центрима за обуку командоса у источним Пиринејима, Центру за обуку подводних диверзаната на Корзици, Војном спортском центру „Вансенска шума“ код Париза, итд. Ту се стиче физичка кондиција и вештине из стрељаштва, оријентације, борилачких вештина, итд.

Дирекција за стратешке послове (*Direction de la Stratégie*) одговорна је за утврђивање адекватности тражених података са захтевима корисника и има посебне везе са Министарством спољних послова. Директорат израђује документе о доктрини и генералној оријентацији, а такође и студије о могућим опцијама француске политике.³⁶

Дирекција за обавештајна истраживања (*Direction du Renseignement*) задужена је за планирање, координацију и руковођење обавештајним истраживањима у иностранству преко својих пунктова и деташмана уграђених у дипломатско-конзуларна представништва Француске.³⁷ Бави се прикупљањем обавештајних информација коришћењем људских извора (HUMINT), укључујући и агентурни метод. Дирекција ангажује и службенике „под специјалним уговором“ (полупрофесионалци),

³⁴ Arrêté du 4 décembre 2002 portant organisation de la direction générale de la sécurité extérieure, Internet 27/09/2010, <http://www.defense.gouv.fr/dgse/tout-le-site/direction-technique>

³⁵ Arrêté n° 285 du 7 décembre 2002, Article 1; Extraits de l'Art du renseignement (Armées d'aujourd'hui, décembre 2002 - janvier 2003), Internet 08/01/2012, <http://www.defense.gouv.fr/dgse/tout-le-site/extraits-de-l-art-du-renseignement-armees-d-aujourd-hui-decembre-2002-janvier-2003>.

³⁶ Arrêté n° 285 du 7 décembre 2002, Article 6.

³⁷ Деташмани се налазе у Француској (Ница, Перпињан, Штразбур и Марсеј), оперативног су састава (2-3 обавештајца) и циљ им је контактирање мреже која није у могућности да долази у Париз; Савић, А., *op. cit.*, стр. 243.

чији је обавештајни рад покривен делатношћу у институцијама које послују са иностранством.³⁸ Поред обавештајног истраживања, директорат је одговоран и за дезинформисања страних обавештајних служби, у чему му је стални партнер Директорат за операције. Традиционално усмерен на обавештајне податке војне природе, директорат није постигао веће резултате на плану прикупљања политичких, економских и технолошких обавештајних података све до 80-их година. Почетком 1993. године CIA је дошла до листе најважнијих обавештајних циљева DGSE у САД, која је, поред осталих компанија, укључивала и компанију „Боинг“ (*Boeing*). Основни правци деловања дирекције након реорганизације 1981. године су: 1/ прикупљање података из свих сфера друштвеног живота других земаља, у циљу предвиђања развоја ситуације која би могла угрозити војне, политичке, привредне и друге интересе Француске; 2/ прикупљање података из области науке, технологије и информатике са циљем повећања укупног фонда француских знања из ових области; и 3/ откривање планова и позиција страних обавештајних служби и *терористичких организација, са циљем спречавања њихове делатности и акција према Француској или у Француској.*³⁹ Дирекција се састоји од: техничке дивизије, дивизије за акције, и дивизије за операције.

Дирекција за техничку питања (Direction Technique) настала је из Групе за радиоелектронске комуникације (GCR). Одговорна је за стратешки примену техничког метода, односно електронски обавештајни рад.⁴⁰ Из прислушне станице западно од Париза DGSE прислушкује међународни телефонски и телефакс саобраћај. Друга главна станица DGSE је у Џибутију. С обзиром на то да је наследник GCR директорат, кроз примену техничког метода има обавезу размене обавештајних сазнања са другим француским обавештајним службама и појединим земљама НАТО-а. Дирекција је задужена и за контраприслушну и контрадиверзиону контролу домаћих електронских и других комуникационих инсталација.

Дирекција за операције (Direction des Opérations) најтајнији је део службе, и задужена је за тајне акције, а њене припаднике у жаргону називају „горилама“. Својевремено, док је Француска била колонијална сила, Директорат је био задужен за реализацију тајних акција у иностранству (нарочито у Алжиру). Наиме, сумња се да је Директорат од 1981. године обављао и тзв. „прљаве послове“ (*dirty trigs*), укључујући ликвидације издајника из редова DGSE који су били ван домашаја француског правосуђа. Једна од познатијих акција DGSE је операција „*Satanic*“ из 1995. године, која је имала циљ неутралисање брода „*Rainbow Warrior*“, који је био део „*Greenpeace*“ кампање против француских нуклеарних проба на Пацифику.⁴¹

³⁸ Исто, стр. 243.

³⁹ Упореди: Décret no 82-306..., *op. cit.*, Arrêté n° 285 du 7 décembre 2002, Article 5.

⁴⁰ Arrêté n° 285 du 7 décembre 2002, Article 7.

⁴¹ Некада је део DGSE задужен за тајне акције имао следеће организационе целине: 1/ „11. падобрански батаљон за брза дејства (BPC)“, као војна компонента, основан 1. септембра 1946. године, са базом у Форт Монтлуис-у. Од 1. новембра 1985. године и „Операције Сатаниц“, батаљон је, по одлуци председника Митерана, реорганизован у „11. падобрански пук за брза дејства (RPC)“ и 2/ база Одрета за посебне поморске акције (CINC), основана 16. априла 1956. године, а 26. октобра 1960. године прекомандована у Аспрето на Корзику. Имала је значајну улогу у афери „Гринпис“ 1995. године. После тог скандала, CINC је премештен у Квелерн у Бретањи. Детаљније у Бајагић, М. *Шпијунажа у XXI веку, op. cit.*

DGSE реализује и офанзивне контраобавештајне послове, у оквиру чега планира и руководи контраобавештајном заштитом DGSE и њених службеника у иностранству, ради откривања и спречавања продора агената страних обавештајних служби у француска дипломатска и конзуларна представништва. У режим контраобавештајне заштите улазе и страни држављани запослени у француским представништвима у иностранству. На овом плану DGSE се ослања на строге безбедносне режиме који су прописани за припаднике службе. Пријем странаца је забрањен у централу, пунктове и деташмане, а припадници DGSE морају прибављати дозволе за свако путовање у иностранство или у треће земље. Такође, постоји и обавеза пријављивања контакта са странцима по било ком основу.⁴² Последњих година DGSE је појачао ангажман у области истраживања међународног тероризма, контрапролиферације оружја за масовно уништење и других глобалних претњи безбедности.⁴³ Наиме, борба против тероризма и пролиферације оружја за масовно уништење постали су два велика изазова за DGSE, и као претње француским интересима и као претње које узрокују регионалну нестабилност и међународне кризе. С тим у вези, борба против тероризма приморала је DGSE да прилагоди своје потенцијале и одржи корак са динамичним променама терористичких стратегија и начина деловања и ширењем глобалног исламистичког тероризма. Поред тероризма, борба против ширења оружја за масовно уништење је, такође, битан безбедносни проблем за DGSE. Она обухвата стално праћење програма пролиферације и државе које развијају те програме, али и земаља или ентитета који снабдевају ове државе потребном технологијом. У ту сврху DGSE је задужена за прикупљање обавештајних података, анализу и процењивање ових претњи,⁴⁴ при чему агенција користи све савремене обавештајне методе (HUMINT, TECHINT, и др.). DGSE не ограничава своје деловање искључиво на прикупљање обавештајних сазнања о терористичким претњама и њихову анализу. Ради откривања и неутралисања актуелних терористичких претњи DGSE сарађује са другим француским обавештајним и безбедносним службама задуженим за борбу против тероризма, као и са страним обавештајним агенцијама.⁴⁵ У оквиру примене метода сарадње, DGSE одржава сталне везе са обавештајним службама западних земаља (BND, CIA, Mossad, MI6) и других земаља, посебно са афричког континента. Кроз активност DGSE огледа се укупна француска обавештајна активност и њена спољна политика, усмерена на одбрану француских националних интереса.⁴⁶ Циљ свеобухватних самосталних обавештајно-безбедносних активности DGSE, као и реализације метода сарадње је откривање, процењивање и неутралисање тероризма, али и свих других претњи које угрожавају националну безбедност Француске.

⁴² Савић, А., *op. cit.*, стр. 244.

⁴³ Детаљније у: Le contre-terrorisme, La contre-prolifération, Internet 26/12/2011, <http://www.defense.gouv.fr/dgse/tout-le-site/le-contre-terrorisme>.

⁴⁴ Direction Générale de la Sécurité Extérieure - DGSE, Internet 07/01/2012, <http://www.defense.gouv.fr/english/dgse/tout-le-site/two-major-challenges>.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Extrait de l'Art du Renseignement (décembre 2002- janvier 2003), Internet 08/01/2012, <http://www.defense.gouv.fr/dgse/tout-le-site/extraits-de-l-art-du-renseignement-armees-d-aujourd-hui-decembre-2002-janvier-2003>.

Дирекција за војне обавештајне послове (Direction du Renseignement Militaire – DRM)

Дирекција за војне обавештајне послове (DRM) основана је 1992. године да би се отклонили уочени недостаци и слабости у раду војних обавештајних служби током Заливског рата, где се, пре свега, мисли на *Центар за експлоатацију војних обавештајних података* (*Center de la Exploitation Renseignement Militaire – CERM*).⁴⁷ DRM је објединила рад следећих служби: CERM, Центра за информације о електромагнетским зрачењима (*Centre d'Information sur les rayonnements Electromagnetiques – CIREM*), ХЕЛИОС јединице, Интерармијског центра за анализу снимака, и Другог бироа копнене војске и ваздухопловства.

Центар за експлоатацију обавештајних података (ЦЕРМ), познат и као II биро (*Deuxieme Bureau*), представљао је II управу Генералштаба француске армије, односно класичну војну обавештајну службу. У делокруг рада службе улазили су послови прикупљања података о страним армијама и њиховим укупним потенцијалима. Центар је деловао, углавном, преко војних изасланика и у оквиру пунктова DGSE. CERM је координирао рад обавештајних органа сва три рода војске, и био је одговоран за оперативни и стратешки обавештајни рад, док су родови војске били задужени за тактички обавештајни рад.⁴⁸ Прикупљао је обавештајне податке и извиђањем, изучавањем војне литературе и сређивањем података добијених од других служби, посебно од DGSE. Седиште CERM налазило се у армијском обавештајном центру у Стразбуру, а његов руководилац био је подређен начелнику Генералштаба француске армије (CEMA). CERM је био организован у шест одељења (изучавање страних армија применом легалних метода, мобилизацију; планирање активности француских војних поспанстава при страним армијама; изучавање активности страних војних мисија акредитованих код Министарства одбране Француске; превођење, анализу, обраду и коришћење прикупљених и заплених докумената; послове техничке документације.

Декрет о оснивању DRM од 16. јуна 1992. године дефинише као основне задатке службе „планирање, координацију и спровођење обавештајног истраживања и коришћење војних обавештајних података“. Временом су се одговорности DRM прошириле са чисто војног аспекта и на прикупљање обавештајних сазнања политичке природе и стратешки обавештајни рад, за шта је првенствено надлежна DGSE.⁴⁹ DRM није тајна служба и није одговорна за унутрашњу безбедност. У својој организационој структури нема огранака за „операције“ који би се могао поредити са одељењима DGSE за „акције“. У делокруг рада DRM улази и примена техничког метода, односно анализа сателитских и других електромагнетних снимака. Ови послови у великој мери зависе од прикупљених података од војске и Пука за обавештајни и електронски рат (BRGE). На челу DRM је директор потчињен Министарству националне одбране, коме подноси извештаје о раду службе. Организациону структуру DRM, према Уредби из 2005. године, чине следећи директорати:

- *Директорат за упозоравајући обавештајни рад* (*le renseignement d'alerte au profit des autorités concernées*), одговоран за прикупљање обавештајних информа-

⁴⁷ Опширније о CERM у: Савић, А., *op. cit.*, стр. 245.

⁴⁸ Исто, стр. 245.

⁴⁹ Direction du Renseignement Militaire – DRM, Internet 02/01/2012/, www.fas.org/irp/france/defense/drm/index.html.

ција агентурним методом и коришћењем електронских средстава на оперативном нивоу. У те сврхе користи услуге BRGE, Пука за обавештајни и електронске рат, који је основан 1. септембра 1993. године и који је део Генералштаба војске;

- *Директорат за документацију (le renseignement de documentation),*
- *Директорат за истраживање претњи и ризика (le renseignement de situation relatif aux menaces, aux risques),* и
- *Директорат за научно-технолошки обавештајни рад (le renseignement à caractère scientifique et technique),* одговоран за израду студија и анализа о технолошким и научним достигнућима, ширењу оружја за масовно уништење, итд.⁵⁰

Поред директората, DRM у својој структури има и неколико поддиректората за обуку и тренинг, администрацију, техничку подршку и анализу обавештајних снимака. Центар за обуку и анализу обавештајних снимака (*Le Centre de formation et d'interprétation interarmées de l'imagerie – CFII*) јесте организациони део DRM задужен за реализацију техничког метода и сателитско снимање, као и документовање и чување техничких обавештајних сазнања. Центар за SIGINT операције (*Le Centre de formation et d'emploi relatif aux émissions électromagnétiques – CFEEE*) обједињује техничке потенцијале DRM у области откривања и пресретања страних електромагнетских емисија и њихово ажурирање и коришћење.⁵¹ Коначно, Центар за обавештајну обуку (*le Centre de formation interarmées au renseignement d'intérêt militaire – CFIA*), чије је седиште у Стразбуру, одговоран је за обуку војних обавештајних официра који служе у националним и мултинационалним војним мисијама.⁵²

Дирекција за заштиту и безбедност одбране (Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense – DPSD)

Дирекција за заштиту и безбедност одбране (DPSD) основана је после Другог светског рата, као војна контраобавештајна служба, која је дуго носила назив *Војна безбедност (Sécurité Militaire – SM)*. Основни задатак SM био је контраобавештајна заштита установа, команди и јединица француске армије, привредних и других институција које претежно раде за потребе војске. У време док је деловала као Војна безбедност (SM), организационо је била формирана у два одељења: 1/ за *истраживање и експлоатацију*, које је пратило збивања у лево оријентисаном срединама, са приоритетом на екстремно леве организације, и 2/ за *индустрију*, задужено за безбедносно заштиту предузећа која раде за потребе ратне привреде и контролу институција које се баве трговином наоружања и високе технологије.⁵³

Реорганизација DPSD извршена је Декретом од 17. децембра 1979. године, тако да је DPSD тренутно класична војна контраобавештајна и служба безбедности, са

⁵⁰ Arrêté du 11 avril 2005 portant organisation de la direction du renseignement militaire; Internet 27/09/2010, http://www.blogg.org/blog-63739-billet-la-direction-du-renseignement-militaire_drm_654646.html.

⁵¹ Direction du Renseignement Militaire - DRM, Internet 08/01/2012, <http://www.defense.gouv.fr/ema/inter-armees/la-direction-du-renseignement-militaire/la-drm>.

⁵² Arrêté du 11 avril 2005..., *op. cit.*

⁵³ Савић, А., *op. cit.*, стр. 246.

делокругом рада готово идентичним као у време SM, али нема полицијска овлашћења. Иако у организационом и функционалном смислу припада Генералштабу, директно је подређена Министарству националне одбране. Регионални и локални одсеци службе подређени су директору, који је одговоран ресорном министру. Према истом декрету, DPSD је задужена за обезбеђење техничких веза са другим службама за прикупљање података, односно да преузима од тих служби податке који се тичу безбедности војних средстава везе. Ради тога, остварује сарадњу са DST, DGSE и RG, полицијом и сл., као и са страним контраобавештајним службама и службама безбедности и полицијама.⁵⁴

Организациона структура DPSD по територијалном принципу прати географску распоређеност оружаних снага. Центри службе лоцирани су у војним, ваздухопловним и поморским областима, а прекоморски центри и центар индустријске безбедности Париске области су међуармијског карактера, и од посебног су значаја. Одсеци службе делују у оквиру дивизија и бригада моторизованих снага и подређени су регионалним центрима. Службом руководи Централна дирекција, на чијем челу је генерал. DPSD је преузела и реорганизовала бивша одељења SM, тако да њену структуру чине четири одељења: 1/ одељење за истраживање и експлоатацију, задужено за послове политичке полиције (надзор екстремних политичких организација, заштити армијских структура од стране шпијунаже и субверзија). Одељење примењује класичне методе обавештајног рада (агентурни метод, тајно праћење и осматрање, итд.); 2/ одељење за индустрију, које, поред безбедносне заштите предузећа која раде за потребе ратне привреде, остварује контролу и над институцијама које се баве трговином наоружања и високе технологије; 3/ одељење за административне, организационе и персоналне послове, и 4/ одељење за анализу рада и израду завршних обавештајних докумената за потребе крајњих корисницима.⁵⁵

Бригада за обавештајно и електронско ратовање (Brigade de Renseignement et de Guerre Electronique – BRGE)

Бригада за обавештајно и електронско ратовање (BRGE) основана је 1993. године ради решавања уочених обавештајних пропуста током Голфског рата. До тада је француска служба DGSE била задужена за укупни спољни контраобавештајни и обавештајни рад и прикупљање обавештајних сазнања применом техничког метода, односно електронски обавештајни рад. Грешке које су се јавиле у области војног обавештајног рада током рата у Голфском заливу, посебно у области електронског извиђања и ратовања, узроковале су оснивање две нове војне обавештајне установе: у Француској: BRGE и DRM.⁵⁶

⁵⁴ О DPSD опширније у: Dolent, Jean & Daquin, Thomas, *Securite militaire en France*, Paris: „Objectif“ Les Editions du cerf, 1981.

⁵⁵ Direction de la Protection et de la Securite de la Defence – DPSD, Internet 02/01/2012, www.fas.org/irp/world/france/defense/dpsd/index.html.

⁵⁶ Turner, Michael A., *Why secret intelligence fails*, United States: Brassey's, 2005. pp, 64–65; Henderson, Robert D'A., *Brassey's International Intelligence Yearbook*, 2003 Edition, Brassey's, 2003, p. 63.

Тадашња реформа обавештајно-безбедносног система Француске која је, као један од циљева, имала подизање квалитета војног обавештајног и контраобавештајног рада, посебно електронских обавештајних операција и електронског ратовања, није представља изненађење, с обзиром на значај који је електронски обавештајни рад и ратовање имало у војним операцијама. Укратко, електронско ратовање по дефиницији представља суштински елемент борбене моћи, чијим се активним и пасивним мерама штите комуникациони и информациони системи од напада страних оружаних снага. Операцијама електронског ратовања, које су постале основна функција и BRGE, остварује се увид и утицај у стране комуникационе системе, као и њихово уништавање, офанзивним и дефанзивним мерама.

BRGE је задужена за обавештајну подршку Министарству одбране и војним командама у области електронског обавештајног рада. Ради се, дакле, о електронској обавештајној установи, чији је основни метод рада примена техничког метода и његових основних прикупљачких дисциплина (SIGINT, ELINT, RADINT, COMINT). BRGE прикупља електронска обавештајна сазнања надзором и пресецањем различитих комуникационих система и сигнала, као што су радари и сл. BRGE експлоатише и потенцијале електронских комуникационих прислушних система на више локација у Француској: Алуетс ле Рој (*Alluets-le-Roj*) у близини Париза, Доме (*Domme-Perigord*), Албион (*Albion*), као и 15 прислушних система изван територије Француске, од који су најпознатије: Каледонија у Пацифику, центри у Француској Гвајани и Индијском океану.⁵⁷ Поред прикупљања обавештајних сазнања електронске и сигналне природе, BRGE пружа и помоћ и савете војним снагама о безбедности њихових комуникационих и информационих система. У извршењу ове функције BRGE уско сарађује са DPSD, посебно у надзору осетљивих комуникација и безбедности војних компјутерских информационих система.⁵⁸ Учешће француских оружаних снага у многим мировним операцијама у свету у оквиру НАТО-а и УН подразумева сарадњу BRGE са партнерским обавештајних агенцијама у области електронског обавештајног рада и ратовања.

Обавештајно-безбедносне установе Министарства унутрашњих послова

Централна дирекција за унутрашње обавештавање (*Direction centrale du renseignement intérieur – DCRI*)

Централна дирекција за унутрашње обавештавање (DCRI) званично је почела са радом 1. јула 2008. године, а настала је спајањем две бивше дирекције Министарства унутрашњих послова: Дирекције за надзор територије (DST)⁵⁹ и Централ-

⁵⁷ Todd, P. & Bloch, J., *Global Intelligence – The World's Secret Service Today*, Zed Books, 2003, p. 120.

⁵⁸ Intelligence Encyclopedia: France, Intelligence and Security, Internet 14/09/2010, www.answers.com/topic/france-intelligence-and-security.

⁵⁹ DST је настала из предатне службе „Надзор територије“ (*Surveillance du Territoire*); Упореди: Richard Warnes. France. In Brian A. Jackson (ed). *Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States: Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom*, Santa Monica, RAND Corporation, 2009, p. 66.

не дирекције за општа обавештења (DCRG).⁶⁰ Обједињавање DST и DCRG у једину службу – DCRI последица је настојања да се централизују послови који су били у делокругу DST и RG и у појединим сегментима рада се испреплитали, што је често доводило до сукоба надлежности. Осим организационих питања, на оснивање DCRI утицало је и јачање глобалних претњи безбедности, посебно *тероризма и транснационалног организованог криминала*, као и тежњи Француске да радикално реформише сопствени систем националне безбедности у светлу позитивних искустава из света, пре свега искустава реформе обавештајно-безбедносног система САД после терористичког напада Ал Каиде 11. септембра 2001. године. Законски основ настанка DCRI представља Декрет о реорганизацији Централне дирекције за општа обавештавања бр. 2008–609, од 27. јуна 2008. године.⁶¹

DCRI је модерна контраобавештајна служба и служба безбедности, специјализована за борбу против тероризма и најтежих видова организованог криминала, због чега је у Француској и широј јавности већ називају „француски FBI“. Разлог томе је, пре свега, њен специфичан делокруг рада и овлашћења, по чему подсећа на спој FBI и Секретаријата унутрашње безбедности (*Department of Homeland Security – DHS*) у САД. DCRI је од DST наследила полицијска овлашћења и право реализације офанзивних контраобавештајних операција у иностранству, а од DCRG истраживачки и аналитички обавештајни рад, уз наглашену територијалну компоненту, што је сврстава у ред најсавременијих контраобавештајних агенција у свету.

Мисија DCRI обухвата следеће области: превенцију и борбу против стране шпијунаже; превенцију и борбу против тероризма и свих других аката усмерених на подривање ауторитета Француске, њених тајни и економских потенцијала; надзор комуникација и борбу против сајбер криминала и праћење покрета, група или организација субверзивног карактера и других насилних друштвених појава које могу прерасти у стварне претње националној безбедности. С тим у вези, основне функције DCRI су: контрашпијунажа, контратероризам, борба против сајбер криминала и истраживање и надзор деловања екстремистичких група и организација, као и већих социјалних немира. Према матичном Декрету DCRI је овлашћена за унутрашњи надзор територије Републике, односно истраживање и спречавање свих активности које су усмерене против виталних интереса нације. Ради тога, DCRI се бави превенцијом и сузбијањем свих активности инспирисаних и предузетих од стране страних сила и организација којима се угрожава безбедност Француске; превенцијом терористичких аката којима се нарушава ауторитет државе, њени економски потенцијали и укупна национална безбедност; учествује у надзору електронских и других комуникација Француске, ради борбе против организованог криминала у

⁶⁰ Direction centrale du renseignement intérieur – DCRI; Internet 14/09/2010, http://en.wikipedia.org/wiki/Direction_centrale_du_renseignement_int%C3%A9rieur; О делокругу рада и организацији DST и DCRG види опширније у: Савић, А., Бајрагић, М. *Безбедност света...*, *op. cit.* стр. 157–161.

⁶¹ Décret n° 2008–609 du 27 juin 2008 relatif aux missions et à l'organisation de la direction centrale du renseignement intérieur; Décret n° 2010–609 du 27 juin 2010 relatif aux missions et à l'organisation de la direction centrale du renseignement intérieur, Internet 14/09/2010, http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=CF89DC7C86982C2DC05AF4478A5056C5.tpdjo01v_2?cidTexte=JORFTEXT000019078545&dateTexte=&oldAction=rechJO; Овим Декретом је престало важење Декрета бр. 82–1100 из 1982. године (*Le décret n° 82–1100 du 22 décembre 1982*), који је дефинисао делоруг рада DCRG.

области технолошких информација и комуникација; сарађује са другим службама безбедности у надзору појединаца, група и организација који су непосредни организатори и учесници већих радикалних и насилних социјалних, етничких и других немира који могу угрозити националну безбедност.⁶² DCRI је наследила службенике DCRG и DST, као и њихову организацију и остале потенцијале.⁶³

DCRI је организована у централу и шест поддирекција. То су: 1/ Поддирекција за заштиту економије (*Protection économique*), 2/ Поддирекција за борбу против тероризма (*Terrorisme direction C*); 3/ Поддирекција за надзор комуникационих и технолошких система (*Technologies du renseignement*); 4/ Поддирекција за борбу против насилних субверзија (*Subversion violente*); 5/ Поддирекција за општу администрацију (*Administration générale*); 6/ Поддирекција за контрашпијунажу (*Contre-espionnage*); 7/ Поддирекција за подршку (*Supports*) и 8/ Поддирекција за међународне послове (*Affaires internationales*).⁶⁴ Иако подаци о нижим јединицама поддирекција, њиховим локацијама и ресурсима, и начину организације рада нису за сада познати јавности, може се претпоставити да DCRI већ развија своју нову инфраструктуру на искуствима DST и DCRG, али и у складу са новим захтевима који су по свему стратешког карактера по националну безбедност Француске. Већ је познато да DCRI по територијалном принципу има центре у Паризу, Лилу, Рену, Мецу, Бордоу, Марсеју и Лиону.⁶⁵

У реализацији послова из законом утврђеног делокруга рада, DCRI уз сопствене потенцијале остварује и блиску сарадњу са Генералном дирекцијом националне полиције и њеним дирекцијама и другим чланицама обавештајно-безбедносног система Француске у најширем смислу. Као и њене претходнице, DCRI примењује у раду све савремене методе рада, карактеристичне за контраобавештајне службе и службе безбедности (агентурни метод, легалне могућности, технички метод, метод сарадње, итд.).

Мада сасвим нова обавештајно-безбедносна установа, узроци, разлози и начин њеног оснивања упућују да се у европским и светским оквирима појавила изузетно моћна и врхунски организована контраобавештајна служба и служба безбедности, која у целости баштини искуства, укупне потенцијале (материјална и финансијска средства, људске ресурсе и др.) наслеђених DST и DCRG. У том смислу могу се очекивати врхунски резултати DCRI, не само у области откривања и спречавања продора страних обавештајних служби на тлу Француске, превенцији екстремистичког деловања, заштите економских и технолошких капацитета Француске, него и на плану борбе против тероризма и организованог криминала, посебно високо-технолошког, кроз сопствени обавештајни рад и путем успостављених облика обавештајне сарадње са партнерским контраобавештајним службама и службама безбедности из целог света.

⁶² Ibid, Article 1.

⁶³ Création de la direction centrale du renseignement intérieur, Internet 04/01/2012, http://www.interieur.gouv.fr/sections/a_la_une/toute_l_actualite/securite-interieure/creation-dcri.

⁶⁴ Direction centrale du renseignement intérieur: Organisation, Internet 04/01/2012, http://fr.wikipedia.org/wiki/Direction_centrale_du_Renseignement_int%C3%A9rieur#Organisation.

⁶⁵ Ibid.

Специјалне јединице RAID (Црни пантери) и GIGN/Армија сенки у борби против тероризма

Специјална јединица RAID (или „Црни пантери“) у саставу је Националне полиције Француске и њени припадници су под непосредном контролом министра унутрашњих послова,⁶⁶ по чему је RAID сличан немачком ГСГ 9, америчким SWAT тимовима, или аустријским „Кобрама“. Јединица је основана октобра 1985. године и налази се у приградској општини Париза – Биевреу. Назив RAID је скраћеница од речи извиђање (*Resherche*), подршка (*Assistance*), интервенција (*Intervention*) и преговарање (*Dissuasion*). RAID је задужен за борбу против терориста, ослобађање талаца, хапшење опасних и наоружаних криминалаца, гушење побуна у затворима, обезбеђење важних личности и скупова, итд.⁶⁷ и наставља традицију чувене париске Анти-ганг бригаде, која је у оквиру Националне полиције формирана 1972. године, као и експерименталне Анти-Командо бригаде. Из ових формација развило се садашњих девет регионалних специјалних полицијских јединица GIGN (Групе за интервенцију Националне полиције), које својом мрежом у већим градовима (Лион, Марсеј и Бордо) покривају целу територију Француске. Сарадња између RAID и GIGN је чврста и непрекидна – редовно размењују искуства и стручњаке, похађају заједничке курсеве, изводе здружене вежбе и у акцији се одлично допуњују. Фактички, RAID и GIGN су два степена реакције једног истог апарата у оквиру Националне полиције. RAID са својим припадницима представља живу „лабораторију“ за испитивање и усавршавање тактике, метода и опреме за антитерористичку борбу.⁶⁸

Језгро јединице и основну борбено-оперативну снагу чине четири ударне групе од петнаест људи. Подршку им пружају и специјалистичке екипе за преговарање, техничку опрему, демонтажу експлозива, везу и прислушкивање, керовође и остали стручњаци. Они се одабирају међу најбољима од 130 хиљада полицајаца, а да би постали припадници „елите у црном“ морају да прођу строгу селекцију.⁶⁹ Наоружање, опрема, локације и места на којима припадници RAID изводе обуку су необични и посебни. Поред свакодневних вежби ослобађања талаца из банака, препада на аутобусе и авионе, и прецизног и брзог пуцања у затамњеним собама са измешаним луткама терориста и талаца, вежбе и тренинг обухватају и компликоване средине и сложена и захтевна сценарија. Вежбе се изводе у тунелу испод Ламанша или возу ТГВ који јури брзином и до 300 км/х, а изводе и вежбе пењања и спуштања низ конструкцију Ајфеловог торња у Паризу. Искуства и нова сазнања из области антитерористичке борбе RAID редовно размењује и сарађује са GIGN и сличним јединицама из других земаља. Успешна сарадња успостављена је са британским SAS, HRT тимом FBI (*Hostage Rescue Team*), немачким GSG 9 и SEK, белгијском групом Диана, и шпанском јединицом GEO. О употреби RAID одлучује дирек-

⁶⁶ Internet 20/03/2009, http://en.wikipedia.org/wiki/French_National_Police; http://en.wikipedia.org/wiki/Recherche_Assistance_Intervention_Dissuasion.

⁶⁷ RAID је на пример обезбеђивао састанак европских политичара „на врху“ у Кану, јуна 1995. године.

⁶⁸ Internet 20/03/2009, http://en.wikipedia.org/wiki/Recherche_Assistance_Intervention_Dissuasion#History

⁶⁹ Jean-Louis Courtois, *Le RAID l'ultime recours*, Pygmalion-Gérard Watelet, 2000.

тор Националне полиције уз консултације са координатором за специјалне јединице/специјалним инспектором. Шеф RAID (*Commissaire Divisionnaire*) има ранг начелника округа или покрајине.⁷⁰

После акције палестинских терориста на Олимпијским играма у Минхену 1972. године, када су убили 11 израелских спортиста, захваљујући, поред осталог, и лошој припремљености немачке полиције за борбу против тероризма, француска влада је у новембру 1973. године формирала елитну антитерористичку јединицу у саставу Националне жандармерије (*Gendarmerie Nationale*).⁷¹ Јединица је добила назив „Група националне жандармерије за интервенције“ (*Groupement d' intervention de la Gendarmerie Nationale*) или скраћено GIGN.⁷² Основни задатак GIGN је борба против тероризма, ослобађање талаца, интервенције приликом побуна у затворима и учешће у хапшењу и обезбеђивању транспорта најопаснијих криминалаца. Из описа послова уочава се да је GIGN оспособљена за брзе и ефикасне интервенције у свим високоризичним ситуацијама у којима није могуће употребити редовне полицијске снаге. Почетком 1982. године, према одобрењу француског председника Франсоа Митерана, GIGN постаје одговорна и за антитерористичку борбу и безбедност осетљивих/виталних инсталација и објеката, укључујући и француска нуклеарна постројења. Годину дана касније, GIGN је добио овлашћење и за безбедност и заштиту председника Републике, заштиту француских амбасада у земљама са високим ризиком (Либан, Алжир, Ел Салвадор и др.). Поред ослобађања талаца и борбе против терориста,⁷³ у надлежности GIGN су посебни случајеви уцена, хапшења опасних криминалаца, разбојничких банди и одбеглих робијаша.⁷⁴

Закључак

Обавештајно-безбедносни систем Француске спада, по својим организационим, кадровским, техничко-технолошким и оперативним искуственим потенцијалима, у ред најмоћнијих система те врсте у свету. Иако у свом историјском развоју посве-

⁷⁰ Crépin-Leblond, *Le RAID, Unité d'élite de la Police Nationale publié aux éditions The RAID, an elite unit of the National Police*, 2005.

⁷¹ *Le Groupe d'intervention de la gendarmerie nationale (GIGN)*, Internet 26/11/2011, http://www.defense.gouv.fr/gendarmerie/decouverte/organisation/administration_centrale/groupe_d_intervention_de_la_gendarmerie_nationale_gign/groupe_d_intervention_de_la_gendarmerie_nationale_gign.

⁷² *Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale*, Internet 28/11/2011, http://en.wikipedia.org/wiki/Groupe_d%27Intervention_de_la_Gendarmerie_Nationale.

⁷³ Најпознатија акција GIGN је спектакуларно ослобађање талаца из отетог авиона „Ер Франса“, коју су на Марсејском аеродрому „Маријан“ извели њени припадници. Тиме је GIGN још једном потврдио оправданост и нужност свог постојања и деловања у оквиру борбе против тероризма. Акција је потврдила да у супротстављању тероризму на помажу увек преговори и дипломатска убеђивања, већ је најефикаснији одговор контрасила. Наравно, за то су потребни обучени и спремни специјалци, који ће посао обавити брзо и ефикасно, уз минималне жртве. *Air France Flight 8969*, Internet 28/04/2009, http://en.wikipedia.org/wiki/Air_France_Flight_8969.

Позната акција GIGN је и интервенција 1976. године у Џибуту, када су спасили француске ђаке које су у отетом аутобусу држали чланови „Фронта за ослобођење обала Сомалије“.

⁷⁴ Упоредити: Internet 29/12/2012, http://en.wikipedia.org/wiki/Groupe_d%27Intervention_de_la_Gendarmerie_Nationale.

Њен заштити националне безбедности Француске од, пре свега, традиционалних спољних претњи безбедности, догађаји с краја 20. и почетка 21. века, посебно појава тероризма глобалног домаћаја и глобално јачање верског екстремизма, посебно исламистичког, пресудно су утицали да се француски обавештајно-безбедносни систем нађе пред изазовом темељније реорганизације ради успешне реализације стратегија које дефинишу борбу и против тероризма и против других глобалних претњи безбедности. Угледајући се на искуства других светских сила, посебно САД, у Француској је и тренутно у току реформа овог дела система националне безбедности. То потврђује убрзана трансформација усмеравајућих и координационих тела задужених за деловање обавештајно-безбедносног система Француске, али и оснивање нове и савремене контраобавештајне службе и службе безбедности – DCRI, која је објединила рад две дотадашње битне безбедносне установе Француске – DST и DCRG. Даља реформа креће се у правцу законске допуне и иновације делокруга рада других обавештајно-безбедносних усана, као и темељнијег разграничења њихових надлежности ради ефикасније борбе против тероризма и других претњи француској националној безбедности. Такође, чланице француског обавештајно-безбедносног система интензивирале су сарадњу са свим безбедносним институцијама и телима ЕУ задуженим за антитерористичка и контратерористичка дејства. У том смислу се наредних година и деценија очекују још бољи и успешнији резултати обавештајно-безбедносног система Француске у области борбе против тероризма и на превентивном и на репресивном плану.

Литература

1. Бајагић, М. *Шпијунажа у XXI веку – савремени обавештајно-безбедносни системи*, Београд, Марко, 2010.
2. Chalk, P. & William Rosenau. *Confronting the „Enemy Within“ – Security Intelligence, The Police, and Counterterrorism in Four Democracies*, Santa Monica, RAND Corporation, 2004.
3. Crépin-Leblond, *Le RAID, Uité d'élite de la Police Nationale publié aux éditions The RAID, an elite unit of the National Police*, 2005.
4. Dolent, J. & Thomas Daquin. *Securite militaire en France*, Paris: „Objectif“ Les Editions du cerf, 1981.
5. Defense and Foreign Affairs Hanbook, 1994.
6. Гађиновић, Р. *Тероризам у политичкој и правној теорији*, Београд, Медија центар „Одбрана“, 2011.
7. Garapon, Antoine, „Is There a French Advantage in the Fight Against Terrorism,“ Analisis del Real Instituto (ARI), Issue 110/2005, September 1, 2005, El Cano Royal Institute, <http://www.realinstitutoelcano.org/analisis.807.asp> (accessed October 10, 2006).
8. Garapon, Antoine, The Oak and the Reed: Counter-Terrorism Mechanisms in France and the United States of America, *Cardozo Law Review*, 2006, Vol. 27, No. 5, pp. 2041–2077.
9. Gregory, S., France and the War on Terrorism, *Terrorism and Political Violence*, 2003, Vol. 15, No. 1, pp. 124–147.

10. Henderson, R. D'A. *Brassey's International Intelligence Yearbook*, Brassey's, 2003.
11. Higgins R. & Maurice Flory (eds). *Terrorism and International Law*. London: Routledge, 1997.
12. Jason, Fisher W., Militant Islamic Terrorism in Europe: Are France & United Kingdom legally Prepared for the Challenge?, In *Washington University Global Studies Law Review*, 2007, Vol 6, No. 2, pp. 255–280.
13. Marret, Jean-Luc, Prison De-radicalization and disengagement: The French case, London, International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, 2009, <http://www.frstrategie.org/barreFRS/publications/dossiers/aqmi/doc/fjd.pdf>.
14. Neve, Rudie, Vervoor, Lisette, Leeuw, Frans & Stefan Bogaerts, *First Inventory of Policy on Counterterrorism: Germany, France, Italy, Spain, the United Kingdom and the United States – 'research in progress'*, Hague, WODC Library (Wetenschappelijk Onderzoeken Documentatiecentrum), 2006.
15. Neumann, P. R. *Prisons and Terrorism: Radicalisation and De-radicalisation in 15 Countries*, London, International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, 2010.
16. Purg, A. *Obveščevalne službe*, Ljubljana: Enotnost, 1995.
17. Савић, А. *Увод у државну безбедност*, Београд: ВШУП, 2000.
18. Савић, А. и Младен Бајагић. *Безбедност света - од тајности до јавности*, Београд: ВШУП, 2005.
19. Shapiro, Jeremy & Bénédicte Suzan. The French Experience of Counterterrorism, *Survival*, Vol. 45, No. 1, 2003, pp. 67–98.
20. Preempting Justice – Counterterrorism Laws and Procedures in France. New York. Human Rights Watch, 2008.
21. Shaun, Gregory, France and the war on terrorism. In *Terrorism and Political Violence*, Vol. 15, Issue 1, 2003, pp. 124–147.
22. Todd, Paul, Bloch, Jonathan, *Global Intelligence – The World's Secret Service Today*, Zed Books, 2003.
23. Turner, Michael A., *Why secret intelligence fails*, United States: Brassey's, 2005
24. Von Hippel, K. (ed), *Europe Confronts Terrorism*, Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2005.
25. Warnes, R. France. In Jackson B. A. (ed). *Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States: Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom*, Santa Monica, RAND Corporation, 2009.
26. White, J. R. *Terrorism and Homeland Security* (fifth edition), Belmont: Thomson Wadsworth, 2006.

Законски и подзаконски акти:

1. Law No. 86–1020 of Sept. 9, 1986, Journal Officiel de la République Française [J. O.] [Official Gazette of France], Sept. 10, 1986, p. 10956.
2. Law No. 91–646 of July 10, 1991, Journal Officiel de la République Française [J. O.] [Official Gazette of France], July 13, 1991, p. 9167.

3. No. 96–647 of July 22, 1996, Journal Officiel de la République Française [J. O.] [Official Gazette of France], July 23, 1996, p. 11104.

4. Law No. 2001–1062 of Nov. 15, 2001, Journal Officiel de la République Française [J. O.] [Official Gazette of France], Nov. 16, 2001, p. 18215.

5. Law No. 2003–239 of Mar. 18, 2003, Journal Officiel de la République Française [J. O.] [Official Gazette of France], Mar. 19, 2003, p. 4761.

6. La loi sur la lutte antiterroriste, 2006–64, Journal Officiel de la République Française [J. O.] [Official Gazette of France], 2006.

7. Décret n° 97–1052 du 18 novembre 1997, portant création du Conseil de sécurité intérieure, JO du 19 novembre 1997, Internet 28/01/2012, http://fr.wikipedia.org/wiki/Conseil_de_d%C3%A9fense_et_de_s%C3%A9curit%C3%A9_nationale.

8. Arrêté du 11 avril 2005 portant organisation de la direction du renseignement militaire; Internet 27/09/2010, www.blogg.org/blog-63739-billet-la_direction_du_renseignement_militaire_drm_654646.html.

9. Arrêté du 4 décembre 2002 portant organisation de la direction générale de la sécurité extérieure, Internet 27/09/2010, <http://www.defense.gouv.fr/dgse/tout-le-site/direction-technique>.

10. Arrêté n° 285 du 7 décembre 2002, Article 1; Extraits de l'Art du renseignement (Armées d'aujourd'hui, décembre 2002 – janvier 2003), Internet 08/01/2012, <http://www.defense.gouv.fr/dgse/tout-le-site/extraits-de-l-art-du-renseignement-armees-d-aujourd-hui-decembre-2002-janvier-2003>.

11. Décret n° 2010–609 du 27 juin 2010 relatif aux missions et à l'organisation de la direction centrale du renseignement intérieur, Internet 14/09/2010, http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=CF89DC7C86982C2DCC05AF4478A5056C5.tpdjo01v_2?cidTexte=JORFTEXT000019078545&dateTexte=&oldAction=rechJO.

12. Le décret n° 82–1100 du 22 décembre 1982.

13. Décret no 82–306 du 2 avril 1982 portant création et fixant les attributions de la direction générale de la sécurité extérieure; Internet 12/01/2012, www.dgse.org/site_web/special_20ans/1982_duret.php.

14. Décret n° 2008–609 du 27 juin 2008 relatif aux missions et à l'organisation de la direction centrale du renseignement intérieur.

15. Décret, Décret n° 2009–1657 du 24 décembre 2009 relatif au conseil de défense et de sécurité nationale et au secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale Secretariat General de la Defense Nationale - SGDSN.

16. LOI n° 2009–928 du 29 juillet 2009 relative à la programmation militaire pour les années 2009 à 2014 et portant diverses dispositions concernant la défense (1); Internet 27/08/2010, http://sgdn.gouv.fr/article.php?id_article=97.

17. Décret du 13 juillet 2011 portant promotion, Internet 18/01/2012, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000024361369&dateTexte=>.

Интернет документи:

1. France: Profiles on Counter-Terrorist Capacity, Council of Europe, Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER), June 2006, Internet 10/01/2012, [http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20France%20E.pdf](http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20France%20E.pdf).

2. *Unité de Coordination de lutte antiterroriste – UCLAT*, Internet, 08/01/2012; <http://www.sfhp.fr/index.php?post/2009/05/21/Cr%C3%A9ation-de-l-Unit%C3%A9-de-coordination-de-la-lutte-anti-terroriste>

3. Secretariat General de la Defense Nationale – SGDSN, Internet 27/12/2011, http://sgdn.gouv.fr/rubrique.php?id_rubrique=21.

4. List of intelligence agencies of France, Internet 14/01/2012, http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_intelligence_agencies_of_France.

5. Informations générales sur la DGSE“, DGSE.ORG non official site, Internet, 04/01/2012, www.dgse.org.

6. Le contre-terrorisme, La contre-prolifération, Internet 26/12/2011, <http://www.defense.gouv.fr/dgse/tout-le-site/le-contre-terrorisme>.

7. Direction du Renseignement Militaire – DRM, Internet 08/01/2012, www.defense.gouv.fr/ema/interarmees/la-direction-du-renseignement-militaire/la-drm.

8. Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense – DPSD, Internet 02/04/2002, www.fas.org/irp/world/france/defense/dpsd/index.html.

9. Intelligence Encyclopedia: France, Intelligence and Security, Internet 14/09/2010, www.answers.com/topic/france-intelligence-and-security.

10. Direction Générale de la Sécurité Extérieure – DGSE, Internet 07/01/2012, www.defense.gouv.fr/english/dgse/tout-le-site/two-major-challenges.

11. Direction centrale du renseignement intérieur – DCRI; Internet 14/09/2010, http://en.wikipedia.org/wiki/Direction_centrale_du_renseignement_int%C3%A9rieur;

12. Création de la direction centrale du renseignement intérieur, Internet 14/09/2010, www.interieur.gouv.fr/sections/a_la_une/toute_l_actualite/securite-interieure/creation-dcri.

13. Direction centrale du renseignement intérieur: Organisation, Internet 14/09/2010, http://fr.wikipedia.org/wiki/Direction_centrale_du_Renseignement_int%C3%A9rieur#Organisation.

14. Extrait de l'Art du Renseignement (décembre 2002- janvier 2003), Internet 08/01/2012, www.defense.gouv.fr/dgse/tout-le-site/extraits-de-l-art-du-renseignement-armees-d-aujourd-hui-decembre-2002-janvier-2003.

15. *Le Groupe d'intervention de la gendarmerie nationale (GIGN)*, Internet 26/11/2011, www.defense.gouv.fr/gendarmerie/decouverte/organisation/administration_centrale/groupe_d_intervention_de_la_gendarmerie_nationale_gign/groupe_d_intervention_de_la_gendarmerie_nationale_gign.

16. *Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale*, Internet 28/11/2011, http://en.wikipedia.org/wiki/Groupe_d%27Intervention_de_la_Gendarmerie_Nationale.

17. *Air France Flight 8969*, Internet 28/11/2011, http://en.wikipedia.org/wiki/Air_France_Flight_8969.